

POSTANOWIENIE

Dnia 10 stycznia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z powództwa M. B. i E. B.
przeciwko [...] „K.” Spółce z o.o. w S.
o zadośćuczynienie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 10 stycznia 2019 r.,
skarg kasacyjnych powodów M. B. i E. B. od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 14 czerwca 2017 r., sygn. akt III APa [...],

odmawia przyjęcia skarg kasacyjnych do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w [...] wyrokiem z dnia 14 czerwca 2017 r., po rozpoznaniu apelacji pozwanej [...] „K.” Spółki z o.o. w S. oraz powódek J. B. i M. R., zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w K. z dnia 2 listopada 2017 r. w ten sposób, że podwyższył zasądzone na rzecz powódek J. B. i M. R. zadośćuczynienie w kwotach po 11.250 zł do kwot po 18.750 zł dla każdej z powódek wraz z orzeczeniem o kosztach postępowania apelacyjnego, oddalił apelacje powódek w pozostałym zakresie (pkt I, II, III i IV), obniżył zasądzone na rzecz powodów M. i E. B. zadośćuczynienie w kwotach po 112.500 zł do kwot po 75.000 zł dla każdego z powodów (pkt V), oddalił apelację pozwanej w pozostałym zakresie (pkt VI) oraz orzekł o kosztach postępowania (pkt VII i VIII).

Sąd Apelacyjny w motywach orzeczenia podniósł, że miarkując wysokość zadośćuczynienia przyznanego powodom Sąd pierwszej instancji pominął niektóre

istotne okoliczności wpływające na wysokość odpowiedniego zadośćuczynienia, a innym okolicznościom nie nadał należytego znaczenia. Podkreślone zostało, że rodzice zmarłego X. B., powodowie M. i E. B., nie pozostają w osamotnieniu ze swoim cierpieniem po śmierci syna z uwagi na zażyłość, jaka łączy ich z synową i wnukiem z którymi mieszkają w jednym domu oraz z córkami J. B. i M. R.. Powodowie nawzajem mogą się więc wspierać i podejmować próby powrotu do w miarę normalnego życia. Tym samym nie pozostaną zdani tylko na siebie, ponieważ córki taką pomoc z pewnością będą im świadczyć. Zatem w realiach sprawy ustalone powodom M. i E. B. zadośćuczynienie na podstawie art. 446 § 4 k.c. w kwotach po 165.000 zł, jest rażąco zawyżone. Odpowiednią kwotą zadośćuczynienia dla każdego z powodów z tytułu śmierci ich syna, będzie kwota 100.000 zł na rzecz każdego z nich, która z uwagi na przyczynienie się X. B. do wypadku została obniżona do kwot po 75.000 zł na rzecz każdego z powodów.

Wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżyli skargą kasacyjną powodowie M. i E. B. w zakresie punktu V, domagając się uchylenia zaskarżonego orzeczenia i zasądzenia na ich rzecz od pozwanej dodatkowo kwot po 37.500 zł na rzecz każdego z powodów wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 20 czerwca 2015 r. oraz zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego przez adwokata za wszystkie instancje, ewentualnie uchylenia wyroku w zaskarżonej części i przekazania sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania za wszystkie instancje.

Skargę kasacyjną oparto na podstawie zarzutu naruszenia prawa materialnego - art. 444 § 6 k.c., przez jego błędną wykładnię, polegającą na nieprawidłowym ustaleniu odpowiedniego rozmiaru zadośćuczynienia, a w związku z tym na nieprawidłowym ustaleniu kwoty zadośćuczynienia przyznanej skarżącym w związku ze śmiercią syna, w szczególności przez nieuzasadnione jej obniżenie w sytuacji braku przesłanki rażącego wygórowania kwoty zadośćuczynienia przyznanej przez Sąd pierwszej instancji.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołali się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, polegającego na rozstrzygnięciu, „jakie kryteria dotyczące wysokości zadośćuczynienia, poza kryterium rażącego wygórowania, uprawniają sąd drugiej instancji do ingerencji w

jego wysokość, w przypadku braku podważania ustaleń w zakresie stanu faktycznego oraz materiału dowodowego przyjętego za podstawę rozstrzygnięcia przez sąd pierwszej instancji, korzystający w tym zakresie ze swoich dyskrecyjnych kompetencji oraz rozstrzygnięcie czy sąd jest zawsze zobligowany do obniżenia wartości zadośćuczynienia w razie stwierdzenia przyczynienia się poszkodowanego do powstania szkody”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Na wstępie należy wskazać, że dopuszczalność wnoszenia skargi kasacyjnej jest ograniczona, co wynika z konstytucyjnej roli Sądu Najwyższego w systemie organów wymiaru sprawiedliwości. Skarga kasacyjna nie jest więc (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia, gdy się weźmie nadto pod uwagę, że Konstytucja w art. 177 ust. 1 gwarantuje jedynie dwuinstancyjne postępowanie. Ewentualna możliwość dalszego postępowania, w tym postępowania przed Sądem Najwyższym, stanowi uprawnienie dodatkowe, które może zostać obwarowane szczególnymi przesłankami, w tym określonymi w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Zgodnie z tym przepisem Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli: 1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, 2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, 3) zachodzi nieważność postępowania lub 4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W rozpoznawanej sprawie wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na przesłance występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.).

Stosownie do utrwalonego orzecznictwa, powołując się na przesłankę występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ §

1 pkt 1 k.p.c., skarżący powinien mieć na uwadze, że wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno zatem nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero bowiem wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz.158; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51; z dnia 10 stycznia 2012 r., I UK 305/11, LEX nr 1215784; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 10 września 2014 r., I CSK 729/13, LEX nr 1532950, z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, LEX nr 1622307, z dnia 14 kwietnia 2015 r., II PK 217/14, LEX nr 678073; z dnia 28 października 2015 r., I PK 17/15, LEX nr 2021940; z dnia 14 stycznia 2016 r., II CSK 382/15, LEX nr 2090999). Ponadto przez istotne zagadnienie prawne, o którym mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., należy rozumieć problem o charakterze prawnym, powstały na tle konkretnego przepisu prawa, mający charakter rzeczywisty w tym znaczeniu, że jego rozwiązanie stwarza realne i poważne trudności. Problem ten musi mieć jednocześnie charakter uniwersalny, przez co należy rozumieć, że jego rozwiązanie powinno służyć rozstrzyganiu innych podobnych spraw. Jednocześnie obowiązkiem skarżącego jest wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, LEX nr 1102817). Sformułowanie zagadnienia powinno zatem odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju jurysprudencji i prawa pozytywnego. Rolą Sądu Najwyższego, jako najwyższego organu sądowego w Rzeczypospolitej Polskiej, nie jest bowiem działanie w interesie indywidualnym, lecz powszechnym, poprzez ochronę obowiązującego porządku prawnego przed dowolnością orzekania i ujednolicanie praktyki stosowania prawa pozytywnego. Nie każde więc orzeczenie, nawet błędnie

wydane, zasługuje na kontrolę w postępowaniu kasacyjnym (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147; z dnia 18 marca 2004 r., I PK 620/03, LEX nr 513011; z dnia 8 lipca 2004 r., II PK 71/04, LEX nr 375715 i z dnia 16 kwietnia 2008 r., I CZ 11/08, LEX nr 393883). Nie spełnia określonego w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymagania sformułowanie istotnego zagadnienia prawnego w sposób ogólny i nieprecyzyjny, a zwłaszcza ograniczenie się do samego postawienia pytania, bez odniesienia się do problemów interpretacyjnych przepisów (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 332/07, LEX nr 452451 i z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538).

Przedstawione w skardze „zagadnienie prawne” nie wskazuje żadnych konkretnych przepisów prawa, w związku z którymi zostało ono sformułowane ani argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen, choć treść wniosku sugeruje, że zagadnienie dotyczy art. 446 § 4 k.p.c. (choć w podstawach skargi wskazano art. 444 § 6 k.c.). Nie jest jednak rolą Sądu Najwyższego zastępowanie wnoszącego skargę w prawidłowym jej redagowaniu. Stąd przedstawiony w skardze problem należało uznać za pozór przesłanki przedsądu, o której mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Dla porządku należy jedynie wspomnieć, że - na co zwracał uwagę Sąd drugiej instancji w zaskarżonym wyroku - wprowadzenie do przepisu art. 446 § 4 k.c. klauzuli „odpowiedniej sumy” pozostawia sądowi orzekającemu margines uznaniowości, co do wysokości zasądzanej kwoty. Jest on dodatkowo wzmocniony fakultatywnym („może”) charakterem tego przyznania, co wskazuje na zasadność roszczenia o należne zadośćuczynienie dopiero po przekroczeniu pewnego poziomu krzywdy wskutek śmierci osoby bliskiej (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 20 sierpnia 2015 r., II CSK 595/14, LEX nr 1809874; z dnia 18 czerwca 2014 r., V CSK 418/13, LEX nr 1504854). Jak wiadomo, sąd powinien oprzeć rozstrzygnięcie na indywidualnych, konkretnych okolicznościach danego przypadku, poddanych analizie przez pryzmat obiektywnych, sprawdzalnych kryteriów. W przypadku zadośćuczynienia z art. 446 § 4 k.c. sąd orzekający zasądza jego kwotę przy uwzględnieniu dramatyzmu doznań osoby bliskiej, poczucia osamotnienia i pustki, cierpień moralnych i wstrząsu psychicznego wywołanego śmiercią osoby najbliższej, rodzaju i

intensywności więzi łączącej pokrzywdzonego ze zmarłym, oparcia w innych osobach bliskich, wieku osoby uprawnionej do zadośćuczynienia, stopnia w jakim pokrzywdzony będzie umiał się znaleźć w nowej rzeczywistości i zdolności jej zaakceptowania, leczenia doznanej traumy, a także uwzględniając wiek pokrzywdzonego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2018 r., I CSK 377/17, LEX nr 2484752). Określenie wysokości zadośćuczynienia na podstawie ocennych kryteriów, stanowi istotny atrybut sądów *meriti* i prawomocne orzeczenie sądu może zostać skutecznie zakwestionowane w skardze kasacyjnej jedynie w razie stwierdzenia wyraźnego naruszenia zasad ustalania zadośćuczynienia (por. wyroki z dnia 15 września 1999 r., III CKN 339/98, OSNC 2000 nr 3, poz. 58, z dnia 12 października 2000 r., IV CKN 128/00, LEX nr 52520). Naruszenie tych zasad może polegać na nieuwzględnieniu istotnych czynników mających znaczenie dla określenia rozmiaru krzywdy i należnej w związku z tym rekompensaty albo na oczywiście wadliwej ocenie tych czynników pod kątem ustalenia zadośćuczynienia „odpowiedniego” w rozumieniu art. 446 § 4 k.c. Tylko w takim wypadku można mówić o naruszeniu przepisu, uzasadniającym uwzględnienie skargi kasacyjnej przez Sąd Najwyższy, który nie orzeka w toku instancji. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2017 r., IV CSK 258/16, LEX nr 2273864). Ponadto w piśmiennictwie i orzecznictwie utrwalony jest pogląd, że w art. 362 k.c. ustawodawca ustanowił normę kompetencyjną, która umożliwia zmniejszenie zadośćuczynienia (odszkodowania), nie ustanawiając nakazu skorzystania z tej kompetencji w każdym przypadku przyczynienia się poszkodowanego do wyrządzenia szkody (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 sierpnia 2006 r., I UK 50/06, LEX nr 216013 czy M. Owczarek, Zmniejszenie odszkodowania na podstawie art. 362 k.c., M.P. 2003 nr 4, s. 160).

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).